

PEDAGOGIK FAOLIYATNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Psixologiya fanlari bo'yich falsafa doktori (PhD)*

Egamberdiyev Farhod Tuxtayevich

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1 kurs talabasi

Boboqulova Nilufar Yorqin qizi

Email: nilufarboboqulova08@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari, uning tarkibiy qismlari, o'qituvchi shaxsining muhim sifatleri hamda ta'lim jarayonida psixologik omillarning o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik faoliyatda motivatsiya, emotsional barqarorlik, kommunikativ kompetensiya va refleksiya kabi omillarning ahamiyati yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: pedagogik faoliyat, psixologik xususiyatlar, motivatsiya, refleksiya, kommunikativ kompetensiya, emotsional barqarorlik, o'qituvchi shaxsi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются психологические особенности педагогической деятельности, её структура, а также значимые личностные качества учителя. Особое внимание уделяется роли мотивации, эмоциональной устойчивости, коммуникативной компетентности и рефлексии в образовательном процессе.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, психологические особенности, мотивация, рефлексия, коммуникативная компетентность, эмоциональная устойчивость, личность учителя.

Abstract: This article analyzes the psychological characteristics of pedagogical activity, its structural components, and the essential personal qualities of a teacher. It also highlights the importance of motivation, emotional stability, communicative competence, and reflection in the educational process.

Keywords: pedagogical activity, psychological characteristics, motivation, reflection, communicative competence, emotional stability, teacher personality.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik faoliyat nafaqat bilim berish jarayoni, balki murakkab psixologik jarayon sifatida ham qaraladi. O'qituvchining kasbiy muvaffaqiyati ko'p jihatdan uning psixologik tayyorgarligi, shaxsiy xususiyatlari hamda o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyatiga bog'liq [I.A. Zimnyaya, 2004, 112-bet].

Pedagogik faoliyatni chuqur o'rganish orqali ta'lim samaradorligini oshirish va o'qituvchi kasbiy mahoratini rivojlantirish mumkin.

Pedagogik faoliyat tushunchasi va uning mohiyati

Pedagogik faoliyat — bu o‘qituvchi tomonidan ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish, boshqarish va rivojlantirishga qaratilgan maqsadli kasbiy faoliyatdir [V.A. Slastenin, 2002, 45-bet].

Uning asosiy vazifasi o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini shakllantirish bilan birga, shaxsiy rivojlanishini ta’minlashdan iborat.

Pedagogik faoliyat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Maqsad qo‘yish;
2. Rejalashtirish;
3. Tashkil etish;
4. Nazorat qilish;

Baholash va tahlil [A.N. Leontyev, 1977, 89-bet].

Pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari

1.Motivatsion xususiyatlar

Pedagogik faoliyat samaradorligi o‘qituvchining ichki motivatsiyasi bilan chambarchas bog‘liq. Kasbga bo‘lgan qiziqish va pedagogik faoliyatga mehr uning asosiy harakatlantiruvchi kuchidir [L.I. Bojovich, 1995, 134-bet].

1. Motivatsiya:
2. Ichki (o‘zini rivojlantirish, kasbga muhabbat);
3. Tashqi (rag‘bat, ijtimoiy maqom) shakllarda namoyon bo‘ladi.

2.Emotsional barqarorlik

Pedagogik faoliyat yuqori darajadagi emotsional zo‘riqish bilan xarakterlanadi. O‘qituvchi stressga chidamli bo‘lishi va o‘z hissiyotlarini boshqara olishi zarur [K.K. Platonov, 1986, 201-bet].

1. Emotsional barqarorlik:
2. Stressni boshqarish;
3. Sabr-toqatlilik;
4. Ijobiy kayfiyatni saqlashni o‘z ichiga oladi.

3.Kommunikativ kompetensiya

O‘qituvchining samarali faoliyati muloqotga bog‘liq. U o‘quvchilar bilan samarali aloqa o‘rnatishi kerak [B.G. Ananyev, 1980, 76-bet].

1. Kommunikativ kompetensiya:
2. Nutq madaniyati;
3. Tinglash qobiliyati;
4. Empatiya;
5. Konfliktlarni hal qilish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi.

4.Refleksiya

Refleksiya pedagogning o‘z faoliyatini baholashi va tahlil qilishidir. Bu jarayon kasbiy rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega [A.V. Petrovsky, 1987, 156-bet].

5. Ijodkorlik

Pedagogik faoliyatda kreativlik muhim rol o'ynaydi. Innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi [Sh.A. Amonashvili, 1990, 98-bet].

6. Empatiya va pedagogik takt

Empatiya o'quvchilarning ichki dunyosini tushunish imkonini beradi. Pedagogik takt esa to'g'ri muomala qilishni ta'minlaydi [E. G'oziyev, 2005, 210-bet].

Tadqiqot metodologiyasi:

Mazkur maqolani yozishda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish;
- Taqqoslash;
- Umumlashtirish;
- Kuzatish.

Bu metodlar pedagogik faoliyatning psixologik jihatlarini ochib berishda muhim rol o'ynadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari o'qituvchining kasbiy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Motivatsiya past bo'lgan o'qituvchilarda kasbiy charchash tezroq yuzaga keladi [Zimnyaya, 2004, 118-bet].

Shuningdek, kommunikativ kompetensiyaning yetishmasligi ta'lim sifatiga salbiy ta'sir qiladi. Shu sababli pedagoglarni tayyorlashda psixologik omillarga alohida e'tibor qaratish lozim.

Xulosa:

Pedagogik faoliyat murakkab psixologik tizim bo'lib, u o'qituvchidan yuqori darajadagi shaxsiy va kasbiy sifatlarni talab etadi. Motivatsiya, emotsional barqarorlik, kommunikativ kompetensiya, refleksiya va ijodkorlik ushbu faoliyatning asosiy psixologik xususiyatlari hisoblanadi.

Ularni rivojlantirish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Logos, 2004. [112–118-betlar].
2. Slastenin V.A. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2002. [45-bet].
3. Leontyev A.N. Faoliyat, ong, shaxs. – Moskva: Politizdat, 1977. [89-bet].
4. Bojovich L.I. Shaxs va uning shakllanishi. – Moskva, 1995. [134-bet].
5. Platonov K.K. Shaxs tuzilmasi. – Moskva, 1986. [201-bet].
6. Ananyev B.G. Insonni o'rganish muammolari. – Moskva, 1980. [76-bet].
7. Petrovsky A.V. Pedagogik psixologiya. – Moskva, 1987. [156-bet].
8. Amonashvili Sh.A. Shaxsiy yondashuv asoslari. – Tbilisi, 1990. [98-bet].
9. G'oziyev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2005. [210-bet].

10. SHAXSNING IRODAVIY SIFATLARI VA ULARNI SHAKLLANTIRISHNIN PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI. EF Tuxtayevich PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI 17 (02), 135-137
11. DIQQATNING CHET TILINI O‘RGANISHDAGI AHAMIYATI. EF Tuxtayevich, U Niginabonu. CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY 1 (7), 789-794
12. KICHIK MAKTAB O‘QUVCHILARINING EMOTSIONAL HOLATI VA UNING O‘QISHGA TA‘SIRI/ EF Tuxtayevich. YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI 3 (5), 386-389
13. IJTIMOIIY HAYOTDA SHAXSLAR O‘RTASIDA O‘ZARO PSIXOLOGIK MUAMMOLAR. EF Tuxtayevich TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR 1 (5), 273-376
14. ВЛИЯНИЕ ТЕМПЕРАМЕНТА НА ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ СТИЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. Ф Зиёхиддинова, ФТ Эгамбердиев. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика 4 (4), 40-43
15. СПОРТЧИЛАРДА ИРОДАВИЙ СИФАТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ-ПСИХОЛОГИК МУАММО СИФАТИДА. ФТ Эгамбердиев

